

A Comparison of Perceived Stress, Resilience, and Suicidal Ideation in Single-Parent and Two-Parent Students

Atefeh Nezhadmohamad Nameghi^{1*}, Parvin Daylami²

¹ Assistant Professor, cognitive and Behavioural Science Research Center, Department of Psychology, Ka.C., Islamic Azad University, Karaj, Iran,

² Department of Psychology, Ka.C., Islamic Azad University, Karaj, Iran,

* **Corresponding Author:** nezhadmohamad@iau.ir

Received: 2026-02-04

Accepted: 2026-05-11

Publication: 2026-05-22

Abstract

This study aimed to compare perceived stress, resilience, and suicidal ideation among single-parent and two-parent middle school students. The research was applied in nature and employed a descriptive, causal-comparative, and cross-sectional design. The statistical population included all female first-grade middle school students in Karaj City during the 2023–2024 academic year. Based on Delavar's (2017) recommendation of a minimum of 30 participants per group in causal-comparative studies and accounting for potential attrition, a sample size of 50 students per group was selected, totaling 300 students across five groups (two-parent = 100; single-parent due to divorce or death = 200). Sampling was conducted using convenience and purposive methods. Research instruments included the Perceived Stress Scale (Cohen et al., 1983), the Child and Youth Resilience Measure (Ungar & Liebenberg, 2009), and the Suicidal Ideation Questionnaire (Keith, 1984). Data were analyzed using independent samples t-test in SPSS-27. The findings revealed significant differences between single-parent and two-parent groups across all three variables ($p < 0.05$). The mean perceived stress was higher in single-parent students ($M = 46.52$) than in two-parent students ($M = 41.10$); resilience was lower in single-parent students ($M = 110.37$) compared to two-parent students ($M = 114.85$); and suicidal ideation was higher in single-parent students ($M = 8.61$) than in two-parent students ($M = 6.60$). Given the cross-sectional nature of the study, these findings indicate associations between family structure and mental health indicators; however, causal relationships cannot be inferred. Designing and implementing psychological and counseling interventions for single-parent students is essential to prevent mental health risks and enhance coping capacities.

Keywords: Perceived stress, Resilience, Suicidal ideation, Single-parent students, Two-parent students

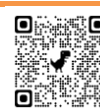
© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Nezhadmohamad Nameghi, A. & Daylami, P. (2026). A Comparison of Perceived Stress, Resilience, and Suicidal Ideation in Single-Parent and Two-Parent Students. *JNACE*, 8(1): 175-183.

مقایسه استرس ادراک شده، تاب آوری و افکار خودکشی در دانش آموزان تک والد و دو والد

عاطفه نژادمحمد نامقی^{۱*}، پروین دیلمی^۲

^۱ استادیار، مرکز تحقیقات علوم شناختی و رفتاری، گروه روانشناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

^۲ گروه روانشناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

* نویسنده مسئول: nezhadmohamad@iau.ir

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۱۱/۱۵ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۵/۰۲/۲۱ تاریخ چاپ مقاله: ۱۴۰۵/۰۳/۰۱

چکیده

این پژوهش با هدف مقایسه استرس ادراک شده، تاب آوری و افکار خودکشی در دانش آموزان تک‌والد و دو والد انجام شد. روش تحقیق کاربردی، از نوع توصیفی-علی‌مقایسه‌ای و مقطعی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دختر مقطع متوسطه اول شهر کرج در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود. حجم نمونه با توجه به توصیه دلاور (۱۳۹۶) مبنی بر کفایت ۳۰ نفر برای هر گروه در پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای و با لحاظ احتمال ریزش، برای هر گروه ۵۰ نفر در نظر گرفته شد؛ در مجموع ۳۰۰ دانش آموز در پنج زیرگروه (تک‌والد ناشی از طلاق یا فوت هر یک از والدین و گروه دووالد) بررسی شدند که در تحلیل نهایی در قالب دو گروه کلی تک‌والد و دووالد مقایسه شدند. روش نمونه‌گیری در دسترس و هدفمند بود. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه استرس ادراک شده کوهن و همکاران (۱۹۸۳)، مقیاس تاب‌آوری نوجوانان اونگار و لیبینگ (۲۰۰۹) و پرسشنامه افکار خودکشی کیت (۱۹۸۴) بود. داده‌ها با استفاده از آزمون t دو نمونه مستقل در نرم‌افزار SPSS-27 تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد بین دو گروه تک‌والد و دو والد در هر سه متغیر تفاوت معنادار وجود دارد ($p > 0.05$). میانگین استرس ادراک شده در دانش آموزان تک‌والد (۴۶/۵۲) بالاتر از دو والد (۴۱/۱۰)، میانگین تاب‌آوری در دانش آموزان تک‌والد (۱۱۰/۳۷) پایین‌تر از دو والد (۱۱۴/۸۵) و میانگین افکار خودکشی در دانش آموزان تک‌والد (۸/۶۱) بالاتر از دو والد (۶/۶۰) بود. با توجه به ماهیت مقطعی پژوهش، این یافته‌ها نشان‌دهنده همبستگی بین ساختار خانواده و شاخص‌های سلامت روان است؛ هرچند نمی‌توان روابط علی از آنها نتیجه گرفت. طراحی و اجرای مداخلات روان‌شناختی و مشاوره‌ای برای دانش آموزان تک‌والد به‌منظور پیشگیری از آسیب‌های روانی و تقویت توانمندی‌های مقابله‌ای ضروری به نظر می‌رسد.

واژگان کلیدی: استرس ادراک شده، تاب‌آوری، افکار خودکشی، دانش آموزان تک‌والد، دانش آموزان دووالد

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شبهه استناد به این مقاله: نژادمحمد نامقی، عاطفه و دیلمی، پروین. (۱۴۰۵). مقایسه استرس ادراک شده، تاب آوری و افکار خودکشی در دانش آموزان تک والد و دو والد. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۸ (۱): ۱۸۳-۱۷۵.

مقدمه

خانواده به‌عنوان نخستین و بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی، نقشی تعیین‌کننده در رشد، سلامت روانی و موفقیت تحصیلی فرزندان دارد. حضور هم‌زمان پدر و مادر در خانواده، زمینه‌ساز حمایت عاطفی، شکل‌گیری هویت سالم و تقویت توانمندی‌های فردی و

اجتماعی کودک است. در مقابل، نبود یکی از والدین به دلایلی همچون طلاق یا فوت، می‌تواند پیامدهای گسترده‌ای در زندگی کودکان و نوجوانان بر جای بگذارد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که دانش آموزان خانواده‌های تک‌والد بیش از همسالان خود در معرض مشکلات روان‌شناختی از جمله استرس، افسردگی و

تجربه می‌کنند. همچنین، (Nam, Kim & Park, 2018) در پژوهشی بر روی دانشجویان دارای افکار خودکشی گزارش کردند که ضعف در حمایت اجتماعی و خدمات بهداشت روان، شدت این افکار را افزایش می‌دهد. اخیراً نیز، Han, Ahn, Kim, (2023) نشان دادند سلامت روان والدین و الگوهای جستجوی کمک آنان، تأثیر مستقیمی بر افکار خودکشی نوجوانان دارد. این نتایج اهمیت بررسی هم‌زمان نقش خانواده و متغیرهای روان‌شناختی را آشکار می‌سازد.

مرور پیشینه نشان می‌دهد که هرچند مطالعات متعددی به بررسی استرس، تاب‌آوری یا افکار خودکشی در گروه‌های مختلف دانش‌آموزان پرداخته‌اند، اما پژوهش‌هایی که به‌طور هم‌زمان این سه متغیر را در دانش‌آموزان تک‌والد و دو‌والد مقایسه کنند محدود است. بیشتر تحقیقات یا به یک متغیر خاص تمرکز داشته‌اند یا دامنه نمونه‌گیری آن‌ها محدود بوده است. این شکاف پژوهشی ضرورت انجام مطالعه‌ای جامع را آشکار می‌سازد تا بتواند درک دقیق‌تری از تفاوت‌های روان‌شناختی میان این دو گروه فراهم آورد.

نوجوانی مرحله‌ای حساس در رشد فردی و اجتماعی است و عوامل متعددی مانند ساختار خانواده می‌تواند بر سلامت روان آنان اثرگذار باشد. نوآوری پژوهش حاضر در آن است که ضمن تمرکز بر دانش‌آموزان دوره متوسطه اول، هم‌زمان به سه سازه مهم روان‌شناختی پرداخته و نتایج آن می‌تواند مبنایی برای طراحی مداخلات پیشگیرانه و حمایتی در مدارس و مراکز مشاوره‌ای باشد. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف مقایسه استرس ادراک‌شده، تاب‌آوری و افکار خودکشی در دانش‌آموزان تک‌والد (ناشی از طلاق یا فوت والدین) و دو‌والد انجام شد. سؤال اصلی این است که آیا بین این دو گروه در متغیرهای یادشده تفاوت معناداری وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، توصیفی-علی‌مقایسه‌ای و به‌صورت مقطعی بود. در این پژوهش، دانش‌آموزان تک‌والد و دو‌والد از نظر استرس ادراک‌شده، تاب‌آوری و افکار خودکشی با یکدیگر مقایسه شدند. انتخاب این طرح به دلیل امکان بررسی تفاوت‌های روان‌شناختی میان دو گروه اصلی انجام شد؛ با این حال، به دلیل ماهیت مقطعی پژوهش، استنباط روابط علی‌قطعی امکان‌پذیر نیست.

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه اول شهر کرج در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود. معیارهای ورود شامل اشتغال به تحصیل در مقطع متوسطه اول، قرار داشتن در خانواده تک‌والد (به دلیل طلاق یا فوت یکی از

تمایل به رفتارهای پرخطر مانند افکار خودکشی قرار دارند (معتمدی شارب، غباری بناب و ربیعی، ۱۳۹۵؛ Larsen, Smith & Chen, 2023). همچنین پژوهش‌ها نشان داده‌اند که نوجوانان خانواده‌های تک‌والد در معرض سطوح بالاتری از فشارهای روانی، مشکلات سازگاری و آسیب‌های اجتماعی قرار دارند (امینی، خدادادی، زکی‌بی، یوردی حسین‌زاده، ۱۳۹۳؛ دارابی، سلطانی و رضایی، ۱۴۰۱).

افکار خودکشی به‌عنوان یکی از جدی‌ترین مشکلات روانی نوجوانان، طیفی از اندیشه‌های مبهم درباره پایان دادن به زندگی تا برنامه‌ریزی دقیق برای خودکشی را دربرمی‌گیرد (Nam, Wilcox, Hilimire & DeVlyder, 2018). این افکار می‌تواند در شرایطی که فرد با چالش‌های شدید شخصی روبه‌رو می‌شود و راه‌حل منطقی برای مشکلات خود نمی‌یابد، تشدید شوند (Wang, Li & Wong, 2017). در عین حال، برخی نوجوانان علی‌رغم حضور در موقعیت‌های استرس‌زا، توانایی سازگاری و دستیابی به موفقیت تحصیلی را حفظ می‌کنند که این ویژگی به‌عنوان «تاب‌آوری» شناخته می‌شود. تاب‌آوری به فرد کمک می‌کند در برابر فشارهای روانی مقاوم بوده و به سطح عملکرد مطلوب بازگردد (Alva, 1991). از سوی دیگر، استرس ادراک‌شده به معنای برداشت فرد از فشارها و تنش‌های روزمره است که می‌تواند اثرات منفی بر سلامت جسمی و روانی و همچنین عملکرد تحصیلی داشته باشد (آقایی، ابراهیمی و انصاری شهیدی، ۱۴۰۲).

یکی از مهم‌ترین پیامدهای روانی مرتبط با شرایط تک‌والدی، استرس ادراک‌شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که سطوح بالای استرس ادراک‌شده می‌تواند منجر به افت عملکرد تحصیلی، کاهش سلامت روان و افزایش خطر گرایش به رفتارهای آسیب‌زا در نوجوانان شود (نوروزی، غفاری نوران، ابوالقاسمی و موسی‌زاده، ۱۴۰۰). در مقابل، تاب‌آوری به‌عنوان یک توانمندی روان‌شناختی، نقش حفاظتی مهمی در مواجهه با استرس دارد و نوجوانان تاب‌آور بهتر می‌توانند با مشکلات ناشی از فقدان والد یا تعارضات خانوادگی کنار بیایند (کازرونی‌زند، سپهری شاملو و میرزائی‌ان، ۱۳۹۲؛ علی‌زاده، ۱۳۹۵).

مطالعات نشان داده‌اند که خانواده‌های تک‌والد، به‌ویژه در شرایطی چون طلاق یا فوت یکی از والدین، زمینه‌ساز افزایش افکار خودکشی در فرزندان هستند (جعفری‌کهخا و مرعشی، ۱۳۹۶؛ میری، رضائی‌ان و قاسمی و همکاران، ۱۴۰۱). پژوهش‌های بین‌المللی نیز این یافته‌ها را تأیید کرده‌اند. برای مثال، (Garnefski & Diekstra, 1997) نشان دادند نوجوانان خانواده‌های تک‌والد و ناپدری/نامادری بیش از همسالان خود در خانواده‌های دو‌والد، مشکلات عاطفی و اقدام به خودکشی را

می‌شود می‌شود. دامنه نمرات ۲۸ تا ۱۴۰ است. در مطالعه اصلی آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شده است. در نسخه ایرانی، روایی پرسشنامه تاب آوری نوجوانان Ungar, & Liebenberg (2009)، با روش روایی محتوایی و صوری تایید شد، و همچنین پایایی مقیاس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ محاسبه کردند (کازرونی‌زند و همکاران، ۱۳۹۲).

پرسشنامه افکار خودکشی در نوجوانان Keith (1984)

پرسشنامه میزان خودکشی در نوجوانان توسط Keith در سال ۱۹۸۴ با هدف سنجش میزان خودکشی در نوجوانان تدوین شد. این پرسشنامه دارای ۱۳ گویه دوگزینه‌ای (بلی=۱، خیر=۰) است که در سه سؤال به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. نمرات بین صفر تا ۱۳ متغیر است. نوری (۱۳۹۱)، در پژوهشی روایی پرسشنامه افکار خودکشی کیت (۱۹۸۴)، را از روش روایی محتوایی و صوری تایید نمودند. پایایی این پرسشنامه در مطالعه اصلی ۰/۷۰ و در نسخه ایرانی نوری (۱۳۹۱) ۰/۶۵ گزارش شده است.

داده‌ها با نرم‌افزار اس پی اس اس نسخه ۲۷ تحلیل شدند. در سطح توصیفی از میانگین، انحراف معیار و شاخص‌های کجی و کشیدگی استفاده شد. در سطح استنباطی، برای مقایسه دو گروه اصلی (تک‌والد و دو والد) از آزمون t دو نمونه مستقل استفاده گردید. اندازه اثر (Cohen's d) برای تمام مقایسه‌های معنادار محاسبه شده است (جدول‌های نتایج). سطح معناداری در تمام آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج پژوهش

جامعه مورد بررسی شامل ۳۰۰ دانش‌آموز دختر مقطع متوسطه اول شهر کرج در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود. از این تعداد، ۱۰۰ نفر در خانواده دو والد و ۲۰۰ نفر در خانواده تک‌والد (شامل طلاق یا فوت یکی از والدین) زندگی می‌کردند. میانگین سنی دانش‌آموزان برابر با ۱۳/۲ سال (انحراف معیار = ۱/۱) بود.

به‌منظور بررسی پیش‌فرض نرمال بودن توزیع، شاخص‌های کجی و کشیدگی متغیرها محاسبه شد. نتایج نشان داد قدر مطلق مقادیر کجی و کشیدگی در تمام متغیرها کمتر از ۲ است؛ بنابراین توزیع نمرات نرمال فرض شد. همچنین آزمون لوین نشان داد همسانی واریانس‌ها برای متغیرهای تاب‌آوری و افکار خودکشی برقرار است ($p > 0/05$)؛ اما برای متغیر استرس ادراک شده، واریانس‌ها نابرابر بودند ($p = 0/002$) و در نتیجه از درجات آزادی اصلاح‌شده (ولش) استفاده گردید.

شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش بر اساس نمره کل در جدول ۱ گزارش شده است.

والدین) یا دووالد، و تمایل به شرکت در پژوهش بود. معیارهای خروج نیز شامل ناقص بودن پرسشنامه‌ها یا وجود اختلال روان‌پزشکی شدید تشخیص‌گذاری شده بود.

حجم نمونه با استناد به توصیه دلاور (۱۳۹۶) مبنی بر کفایت حداقل ۳۰ نفر در هر گروه در پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای و با در نظر گرفتن احتمال ریزش، برای هر زیرگروه ۵۰ نفر تعیین شد. در مجموع، ۳۰۰ دانش‌آموز در پنج زیرگروه شامل تک‌والد ناشی از فوت پدر (۵۰ نفر)، فوت مادر (۵۰ نفر)، طلاق پدر (۵۰ نفر)، طلاق مادر (۵۰ نفر) و دووالد (۱۰۰ نفر) مورد بررسی قرار گرفتند. با این حال، تحلیل اصلی پژوهش بر اساس دو گروه کلی تک‌والد (۲۰۰ نفر) و دووالد (۱۰۰ نفر) انجام شد.

روش نمونه‌گیری در گروه دووالد به صورت در دسترس و در گروه‌های تک‌والد به صورت هدفمند بود. پژوهش در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ در مدارس دولتی و غیردولتی شهر کرج اجرا شد. به‌منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، پس از اخذ مجوزهای لازم از مسئولان مدارس، اهداف پژوهش برای شرکت‌کنندگان توضیح داده شد و پرسشنامه‌ها با رضایت آگاهانه دانش‌آموزان و والدین آنان تکمیل گردید. همچنین محرمانگی اطلاعات و ناشناس ماندن پاسخ‌ها تضمین شد.

ابزار گردآوری داده‌ها سه پرسشنامه استاندارد زیر بود:

پرسشنامه استرس ادراک شده Cohen, Kamarck & Mermelstein(1983)

پرسشنامه استرس ادراک شده توسط Cohen, Kamarck & Mermelstein در سال ۱۹۸۳ با هدف ارزیابی استرس ادراک شده در اشخاص طراحی گردید. این پرسشنامه با ۱۶ گویه در مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای (۰ تا ۴) شامل دو خرده‌مقیاس استرس مثبت و منفی می‌باشد. در نسخه اصلی پایایی با آلفای کرونباخ ۰/۸۴ گزارش شده است. در نسخه ایرانی، در پژوهشی روایی پرسشنامه استرس ادراک شده Cohen et al (1983)، با روش روایی محتوایی و صوری تایید شد، در مطالعه صفایی و شکری (۱۳۹۳) ضرایب آلفای کرونباخ برای عامل‌های خودکارآمدی ادراک شده و درماندگی ادراک شده و نمره کلی استرس ادراک شده به ترتیب برابر با ۰/۸۰، ۰/۶۰ و ۰/۷۶ به دست آمد.

پرسشنامه تاب آوری نوجوانان Ungar & Liebenberg (2009)

پرسشنامه تاب آوری نوجوانان توسط Ungar & Liebenberg در سال ۲۰۰۹ برای سنجش تاب‌آوری در نوجوانان طراحی شد. این پرسشنامه شامل ۲۸ گویه در سه بعد فردی، ارتباطی و بافتی است که در طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (۱ تا ۵) نمره‌گذاری

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش بر اساس نمره کل

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
استرس ادراک‌شده	دو والد	۱۰۰	۴۱/۱۰	۵/۲۰
	تک‌والد	۲۰۰	۴۶/۵۲	۶/۳۰
تاب‌آوری	دو والد	۱۰۰	۱۱۴/۸۵	۸/۷۰
	تک‌والد	۲۰۰	۱۱۰/۳۷	۹/۱۰
افکار خودکشی	دو والد	۱۰۰	۶/۶۰	۲/۳۰
	تک‌والد	۲۰۰	۸/۶۱	۲/۴۰

جدول ۲: نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه متغیرهای پژوهش در دو گروه تک‌والد و دووالد

متغیر	t	df	p	Cohen's d	فاصله اطمینان ۹۵٪
استرس ادراک‌شده	۳/۹۳	۱۶۱/۶۳	<۰/۰۰۱	۰/۹۱	[۸/۱۴، ۲/۷۰]
تاب‌آوری	۴/۷۵	۲۹۸	<۰/۰۰۱	۰/۵۰	[۶/۳۳، ۲/۶۳]
افکار خودکشی	۵/۵۹	۲۹۸	<۰/۰۰۱	۰/۸۵	[۲/۷۲، ۱/۳۰]

تبصره: برای متغیر استرس ادراک‌شده به دلیل نابرابری واریانس‌ها ($p = ۰/۰۰۲$ در آزمون لوین)، درجات آزادی اصلاح‌شده و لث گزارش شده است.

یافته نخست درباره بالاتر بودن استرس ادراک‌شده در دانش‌آموزان تک‌والد با نتایج پژوهش‌های داخلی و خارجی همسوست (شمس و کاکابرایی، ۱۴۰۱؛ Para, Volkamer, Waterman & Tarrant, 2022). به نظر می‌رسد فقدان حمایت هم‌زمان پدر و مادر، فشارهای عاطفی و اقتصادی را افزایش داده و احساس تنیدگی بیشتری را در نوجوانان تک‌والد ایجاد می‌کند. از منظر روان‌شناسی، حضور هر دو والد منبع مهمی برای حمایت هیجانی و مقابله با استرس محسوب می‌شود.

یافته دوم نشان داد تاب‌آوری در دانش‌آموزان دووالد بالاتر است؛ نتیجه‌ای که با پژوهش‌های امیدوار، غریب‌زاده، و عزیزی‌نژاد (۱۴۰۰)، سعیدی و درتاج (۱۳۹۶) و Tipton, Christensen & Blacher (2022) همخوانی دارد. تاب‌آوری به عنوان ظرفیت فردی برای سازگاری با شرایط دشوار، به شدت تحت تأثیر محیط خانواده است. وجود هر دو والد می‌تواند منبعی برای یادگیری مهارت‌های مقابله‌ای و ایجاد احساس امنیت روانی باشد. در بافت فرهنگی ایران نیز خانواده گسترده اغلب نقش حمایتی بیشتری برای نوجوانان ایفا می‌کند و به نظر می‌رسد دانش‌آموزانی که از حمایت هم‌زمان هر دو والد برخوردارند، منابع هیجانی و حمایتی بیشتری در اختیار داشته باشند.

یافته سوم مبنی بر سطح بالاتر افکار خودکشی در دانش‌آموزان تک‌والد با مطالعات بهی‌روز و حقایق (۱۳۹۸) و Brzozowski, Costello & Gerbner (2021) همسوست. توضیح احتمالی آن است که فقدان یکی از والدین منجر به احساس تنهایی، طرد اجتماعی یا ناامیدی در نوجوان می‌شود. از دیدگاه روان‌شناختی،

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش (مقایسه دو گروه تک‌والد و دو والد) از آزمون t دو نمونه مستقل استفاده شد. نتایج در جدول ۲ به همراه اندازه اثر و فاصله اطمینان ۹۵٪ تفاوت میانگین‌ها گزارش شده است.

نتایج جدول ۲ نشان داد میانگین استرس ادراک‌شده در دانش‌آموزان تک‌والد به‌طور معناداری بیشتر از دانش‌آموزان دووالد است ($p < ۰/۰۰۱$). همچنین اندازه اثر این تفاوت بزرگ ارزیابی شد ($d = ۰/۹۱$). افزون بر این، میانگین تاب‌آوری در دانش‌آموزان دووالد به‌طور معناداری بیشتر از دانش‌آموزان تک‌والد بود ($p < ۰/۰۰۱$) و اندازه اثر تفاوت در حد متوسط به دست آمد ($d = ۰/۵۰$). در نهایت، میانگین افکار خودکشی در دانش‌آموزان تک‌والد به‌طور معناداری بالاتر از دانش‌آموزان دووالد بود ($p < ۰/۰۰۱$) و اندازه اثر این تفاوت نیز بزرگ گزارش شد ($d = ۰/۸۵$).

بنابراین، یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده تفاوت معنادار میان دانش‌آموزان تک‌والد و دووالد در متغیرهای استرس ادراک‌شده، تاب‌آوری و افکار خودکشی است.

بحث

پژوهش حاضر با هدف مقایسه استرس ادراک‌شده، تاب‌آوری و افکار خودکشی در دانش‌آموزان تک‌والد و دو والد انجام شد. نتایج نشان داد دانش‌آموزان تک‌والد استرس ادراک‌شده و افکار خودکشی بالاتری داشتند، در حالی که سطح تاب‌آوری در گروه دو والد بیشتر بود. با توجه به طرح مقطعی پژوهش، این یافته‌ها حاکی از وجود همبستگی بین ساختار خانواده و متغیرهای روان‌شناختی است و نمی‌توان از آنها روابط علی نتیجه گرفت.

افکار خودکشی در نوجوانان همبستگی وجود دارد. نوجوانان تک‌والد نسبت به همتایان دو والد خود استرس بالاتر و افکار خودکشی بیشتری را تجربه می‌کنند و تاب‌آوری پایین‌تری دارند. این یافته‌ها بر اهمیت نقش خانواده و حضور هم‌زمان والدین در سلامت روان نوجوانان تأکید می‌کند. با توجه به شواهد پژوهشی، ساختار خانواده با متغیرهایی مانند استرس و تاب‌آوری مرتبط است و می‌تواند در شکل‌گیری سبک‌های مقابله‌ای و تنظیم هیجانی نوجوانان نقش داشته باشد. بنابراین، مداخلات روان‌شناختی باید با در نظر گرفتن ساختار خانواده طراحی شوند. از منظر سیاست‌گذاری، پیشنهاد می‌شود نهادهای آموزشی و اجتماعی برنامه‌هایی را برای آموزش مهارت‌های مقابله‌ای، ارتقای هوش هیجانی و تقویت حمایت اجتماعی در دانش‌آموزان تک‌والد اجرا کنند. همچنین، توجه به عوامل فرهنگی مانند معنویت و سرمایه روان‌شناختی می‌تواند در طراحی مداخلات مؤثر باشد.

از نظر کاربردی، پیشنهاد می‌شود مدارس و نهادهای آموزشی با همکاری انجمن اولیا و مربیان برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای برای تقویت تاب‌آوری و کاهش استرس و افکار خودکشی در دانش‌آموزان تک‌والد اجرا کنند. همچنین حمایت‌های روانی و اجتماعی خانواده‌های تک‌والد باید در اولویت سیاست‌گذاری‌های اجتماعی و آموزشی قرار گیرد. برای پژوهش‌های آینده، انجام مطالعات طولی و مداخله‌ای، بررسی دانش‌آموزان پسر و مقاطع تحصیلی دیگر، کنترل متغیرهای مخدوش‌گر، و نیز توجه به متغیرهای فرهنگی و اجتماعی (مانند حمایت اجتماعی، معنویت و سرمایه روان‌شناختی) پیشنهاد می‌شود.

موازن اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت‌کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

این شرایط می‌تواند به فعال شدن سازوکارهای شناختی منفی و گرایش به افکار خودکشی بینجامد. افزایش افکار خودکشی در دانش‌آموزان تک‌والد را می‌توان در چارچوب نظریه‌های روان‌شناسی رشد نیز تحلیل کرد. طبق نظریه دلبستگی بولبی، نبود یکی از والدین ممکن است منجر به شکل‌گیری سبک دلبستگی ناایمن شود که با مشکلات هیجانی و گرایش به افکار منفی در نوجوانی همراه است. پژوهش محمدی و رشیدی (۱۳۹۷) نیز نشان داد که دانش‌آموزان دارای افکار خودکشی، تاب‌آوری و هوش هیجانی پایین‌تری دارند و بیشتر از سبک‌های مقابله‌ای ناکارآمد استفاده می‌کنند.

همچنین، یافته‌های هاشم‌ورزی، فراهانی و نیک‌اقبال (۱۴۰۳) نشان دادند که هوش هیجانی و سبک‌های مقابله‌ای بارور نقش محافظتی در برابر افکار خودکشی دارند. این نتایج تلویحاً بیانگر آن است که محیط خانوادگی سالم و حمایت‌گر می‌تواند از طریق ارتقای مهارت‌های هیجانی و مقابله‌ای، نوجوانان را در برابر آسیب‌های روانی محافظت کند.

در بافت فرهنگی ایران، نقش خانواده گسترده و حمایت اجتماعی نیز اهمیت دارد. پژوهش خباز، بهجتی و ناصری (۱۳۹۰) نشان داد که حمایت اجتماعی با تاب‌آوری رابطه مثبت دارد و می‌تواند در کاهش آسیب‌پذیری روانی نوجوانان مؤثر باشد. بنابراین، غیبت یکی از والدین نه تنها حمایت مستقیم را کاهش می‌دهد، بلکه ممکن است شبکه حمایتی گسترده‌تر را نیز تضعیف کند.

با وجود قوت‌های پژوهش، چند محدودیت باید مد نظر قرار گیرد. نخست، استفاده از روش مقطعی مانع استنتاج روابط علی قطعی می‌شود و یافته‌ها صرفاً بیانگر همبستگی هستند. دوم، داده‌ها بر اساس پرسشنامه‌های خودگزارشی گردآوری شد و احتمال سوگیری پاسخ وجود دارد. سوم، جامعه آماری محدود به دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهر کرج بود که تعمیم نتایج به جمعیت‌های دیگر را محدود می‌کند. چهارم، متغیرهای مخدوش‌گری مانند وضعیت اقتصادی-اجتماعی، تحصیلات والدین، مدت زمان سپری‌شده از طلاق یا فوت و تعداد خواهر و برادر در این پژوهش کنترل نشده است. پنجم، به دلیل تأیید پایایی ابزارها در مطالعات پیشین، پایایی ابزارها در نمونه حاضر محاسبه مجدد نشد؛ با توجه به پایایی نسبتاً متوسط پرسشنامه افکار خودکشی (۰/۶۵) باید در تفسیر نتایج محتاط بود.

نتیجه‌گیری

به طور خلاصه، یافته‌های این پژوهش که بر اساس طرح مقطعی به دست آمده است، نشان می‌دهد بین ساختار خانواده و متغیرهای روان‌شناختی شامل استرس ادراک‌شده، تاب‌آوری و

منابع فارسی

- در جمعیت ایرانی: روایی و پایایی، نسیم تندرستی، ۲(۳)، ۲۱-۱۵.
https://jfh.sari.iau.ir/article_641848.html
 معتمدی شارک، ف.، غباری بناب، ب.، و ربیعی، ع. (۱۳۹۵). مشکلات رفتاری دانش‌آموزان خانواده‌های تک‌والدی و دووالدی از دیدگاه معلمان آنها. سلامت روان کودک، ۳(۲)، ۸۷-۹۶.
<https://www.magiran.com/p1602188>
 محمدی، م.، و رشیدی، س. (۱۳۹۷). رابطه هوش هیجانی، تاب‌آوری و سبک‌های مقابله‌ای با افکار خودکشی در نوجوانان. مجله روان‌شناسی بالینی ایران، ۹(۲)، ۱۱۵-۱۳۲.
 میری، م.، رضائیان، م.، و قاسمی، ع. (۱۴۰۱). مروری نظام‌مند بر میزان شیوع و علل خودکشی در دانش‌آموزان و دانشجویان ایرانی. دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۲۱(۵)، ۵۵۱-۵۷۴.
 نوروزی، ب.، غفاری نوران، ع.، ابوالقاسمی، ع.، و موسی‌زاده، ت. (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش شفقت به خود بر استرس تحصیلی و فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان دارای علائم افسردگی. مطالعات ناتوانی، ۱۱(۱)، ۶۸-۹۱.
 نوری، ف. (۱۳۹۱). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه افکار خودکشی کیت در نوجوانان. مجله روان‌شناسی بالینی کودک. هاشم‌ورزی، س.، فراهانی، م.، و نیک‌اقبال، ر. (۱۴۰۳). نقش واسطه‌ای سبک‌های مقابله‌ای در رابطه بین هوش هیجانی و افکار خودکشی در نوجوانان. پژوهش‌های روان‌شناسی شناختی، ۲۱(۱)، ۴۵-۶۴.

فهرست منابع

Aghaei, M., Ebrahimi, E., & Ansari Shahidi, M. (2023). Effectiveness of mindfulness-based cognitive therapy on perceived stress and psychosomatic symptoms in students with psychosomatic disorders. *Applied Psychological Research*, 14(1), 211–226. <https://doi.org/10.22059/japr.2023.333973.644087>. [Persian]
 Alizadeh, H. (2016). *Psychological resilience*. Tehran: Arasbaran Publications. [Persian]
 Alva, S. A. (1991). Academic invulnerability among Mexican American students: The importance of protective resources and appraisals. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 13(1), 18–34. <https://doi.org/10.1177/07399863910131002>
 Amini, A., Khodadadi, K., Zakiei, A., & Yordi Hosseinzadeh, E. (2014). Comparison of depression, stress, anxiety, shyness, aggression and academic achievement in single-parent and two-parent male students. *Educational Management Research*, (4), 57–66. [Persian]
 آقایی، م.، ابراهیمی، ا.، و انصاری شهیدی، م. (۱۴۰۲). اثربخشی شناخت‌درمانی مبتنی بر ذهن‌آگاهی بر استرس ادراک‌شده و علائم روان‌تنی دانش‌آموزان با اختلال‌های روان‌تنی. پژوهش‌های کاربردی روان‌شناختی، ۱۴(۱)، ۲۱۱-۲۲۶.
<https://doi.org/10.22059/japr.2023.333973.644087>
 امینی، ع.، خدادادی، ک.، زکی‌بی، ع.، و یوردی حسین‌زاده، ا. (۱۳۹۳). مقایسه افسردگی، استرس، اضطراب، کم‌رویی، پرخاشگری و پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پسر تک‌والد و دووالد. تحقیقات مدیریت آموزشی، ۴(۴)، ۵۷-۶۶.
 امیدوار، ع.، غریب‌زاده، ن.، و عزیزی‌نژاد، ف. (۱۴۰۰). رابطه تاب‌آوری، سخت‌رویی و اهمال‌کاری تحصیلی در دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. سومین همایش ملی روان‌شناسی و آسیب‌های اجتماعی، تهران.
<https://civilica.com/doc/1615572/> از
 بهی‌روز، س.، و حقایق، م. (۱۳۹۸). افکار خودکشی و استرس در دانشجویان افسرده: نقش تیپ‌های زمانی. مجله روان‌شناسی بالینی ایران، ۶(۱)، ۶۴-۷۴.
<http://shenakht.muk.ac.ir/article-fa.html583-1>
 دارابی، ن.، سلطانی، م.، و رضایی، ص. (۱۴۰۱). مقایسه کنش اجرایی، حافظه فعال و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر دارای خانواده هسته‌ای و تک‌والد. سلامت روان کودک، ۹(۳۰)، ۱۷۶-۱۹۱.
 جعفری کهخا، س.، و مرعشی، ف. (۱۳۹۶). بررسی مقایسه‌ای افکار خودکشی، معنویت و سلامت روان با توجه به فرهنگ جامعه در دانش‌آموزان دختر خانواده‌های طلاق و خانواده‌های عادی شهر زابل. کنفرانس بین‌المللی فرهنگ، آسیب‌شناسی روانی و تربیت، ۱۱-۱.
 خباز، م.، بهجتی، ز.، و ناصری، م. (۱۳۹۰). رابطه حمایت اجتماعی و سبک‌های مقابله با تاب‌آوری در پسران نوجوان. روان‌شناسی کاربردی، ۵(۴)، ۱۰۸-۱۲۳. پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی. (SID)
 شمس، ش.، و کاکابرای، ک. (۱۴۰۱). مقایسه استرس ادراک‌شده، آسایش ذهنی و تاب‌آوری در بین والدین کودکان اتیسم، کم‌توان ذهنی و فزون‌کنش. رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۴(۲)، ۱۳۴-۱۴۴.
<https://doi.org/10.22034/naes.2022.327055.1170>
 صفایی، مریم، و شکری، امید. (۱۳۹۳). سنجش استرس در بیماران سرطانی: روایی عاملی مقیاس استرس ادراک‌شده در ایران. روان پرستاری، ۲(۱)، ۱۳-۲۲.
<https://sid.ir/paper/235804/fa>
 علی‌زاده، ح. (۱۳۹۵). تاب‌آوری روان‌شناختی. تهران: انتشارات ارسباران.
 کازرونی‌زند، ب.، سپهری شاملو، ز.، و میرزائیان، ب. (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس تاب‌آوری کودک و نوجوان-۲۸

- Youth Resilience Measure-28 in the Iranian population: Validity and reliability. Nasime Tandorosti, 2(3), 15–21. https://jfh.sari.iau.ir/article_641848.html [Persian]
- Keith, L. (1984). Suicidal ideation questionnaire for adolescents. *Adolescence*, 19(76), 807–817.
- Khabaz, M., Behjati, Z., & Naseri, M. (2011). The relationship between social support and coping styles with resilience in adolescent boys. *Applied Psychology*, 5(4), 108–123. SID (Scientific Information Database). [Persian]
- Larsen, R., Smith, J., & Chen, Y. (2023). Single-parent households and adolescent mental health: A cross-cultural study. *Journal of Family Psychology*, 37(2), 142–154. <https://doi.org/10.1037/fam0001047>
- Miri, M., Rezaeian, M., & Ghasemi, A. (2022). A systematic review of the prevalence and causes of suicide in Iranian students. *Rafsanjan University of Medical Sciences*, 21(5), 551–574. [Persian]
- Mohammadi, M., & Rashidi, S. (2018). The relationship between emotional intelligence, resilience and coping styles with suicidal thoughts in adolescents. *Iranian Journal of Clinical Psychology*, 9(2), 115–132. [Persian]
- Motamedi Shahrk, F., Ghobari Bonab, B., & Rabiei, A. (2016). Behavioral problems of students from single-parent and two-parent families from their teachers' perspective. *Child Mental Health*, 3(2), 87–96. <https://www.magiran.com/p1602188>. [Persian]
- Nam, B., Wilcox, H. C., Hilimire, M., & DeVylder, J. E. (2018). Perceived need for care and mental health service utilization among college students with suicidal ideation. *Journal of American College Health*, 66(8), 713–719. <https://doi.org/10.1080/07448481.2018.1434779>
- Nam, Y., Kim, H., & Park, S. (2018). Suicidal ideation in adolescents: The role of family structure and support. *Journal of Youth Studies*, 21(6), 789–805. <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1420765>
- Norouzi, B., Ghaffari Nooran, A., Abolghasemi, A., & Mousazadeh, T. (2021). Effectiveness of self-compassion training on academic stress and academic
- Behirooz, S., & Haghayegh, M. (2019). Suicidal thoughts and stress in depressed students: The role of time types. *Iranian Journal of Clinical Psychology*, 6(1), 64–74. <http://shenakht.muk.ac.ir/article-1-583-fa.html>. [Persian]
- Brzozowski, M. J., Costello, C., & Gerbner, R. (2021). Suicidal ideation and mental health in adolescents from single-parent and two-parent families. *Journal of Adolescent Health*, 68(5), 1012–1019. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.01.021>
- Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(4), 385–396. <https://doi.org/10.2307/2136404>
- Darabi, N., Soltani, M., & Rezaei, S. (2022). Comparison of executive function, working memory and academic performance in female students from nuclear and single-parent families. *Child Mental Health*, 9(30), 176–191. [Persian]
- Garnefski, N., & Diekstra, R. F. (1997). Adolescents from one parent, stepparent and intact families: Emotional problems and suicide attempts. *Journal of Adolescence*, 20(2), 201–208. <https://doi.org/10.1006/jado.1996.0077>
- Han, J., Ahn, J.-S., Kim, M.-H., Chang, S.-J., Kim, J.-K., & Min, S. (2023). Impact of parental mental health and help-seeking on adolescents' suicidal ideations and help-seeking behaviors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(15), 6538. <https://doi.org/10.3390/ijerph20156538>
- Hashemvarzi, S., Farahani, M., & Nikagbal, R. (2024). The mediating role of coping styles in the relationship between emotional intelligence and suicidal thoughts in adolescents. *Cognitive Psychology Research*, 21(1), 45–64. [Persian]
- Jafari-Kekha, S., & Maraashi, F. (2017). A comparative study of suicidal thoughts, spirituality and mental health with respect to community culture in female students from divorced and normal families in Zabol city. *International Conference on Culture, Psychopathology and Education*, 1–11. [Persian]
- Kazerooni-Zand, B., Sepehri Shamloo, Z., & Mirzaeian, B. (2013). Investigating the psychometric properties of the Child and

- SID. <https://sid.ir/paper/235804/fa>. [Persian]
- Shams, Sh., & Kakabaraei, K. (2022). Comparison of perceived stress, mental well-being and resilience among parents of children with autism, intellectual disability and ADHD. *New Approach to Children's Education*, 4(2), 134–144. <https://doi.org/10.22034/naes.2022.327055.1170>. [Persian]
- Tipton, E., Christensen, R., & Blacher, J. (2022). Resilience and academic outcomes among adolescents from single-parent households. *School Psychology Review*, 51(3), 289–303. <https://doi.org/10.1080/2372966X.2022.2030168>
- Ungar, M., & Liebenberg, L. (2009). The child and youth resilience measure (CYRM): Development and validation. *International Journal of Child and Youth Resilience*, 1(1), 3–28.
- Wang, L., Li, X., & Wong, P. (2017). Stress, coping, and suicidal ideation in adolescents: A longitudinal analysis. *Journal of Adolescence*, 60, 38–47. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.07.004>
- burnout in students with depressive symptoms. *Disability Studies*, 11(1), 68–91. [Persian]
- Nouri, F. (2012). Investigating the psychometric properties of the Kate Suicide Thoughts Questionnaire in adolescents. *Journal of Child Clinical Psychology*. [Persian]
- Omidvar, A., Gharibzadeh, N., & Azizinejad, F. (2021). The relationship between resilience, hardiness and academic procrastination in students with and without learning disabilities. *Third National Conference on Psychology and Social Harms*, Tehran, Iran. Retrieved from <https://civilica.com/doc/1615572/> [Persian]
- Para, A., Volkamer, M., Waterman, A., & Tarrant, M. (2022). Perceived stress and mental health among adolescents: Differences between single- and two-parent families. *Journal of Adolescence*, 95, 12–22. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.12.003>
- Safaei, M., & Shokri, O. (2014). Assessing stress in cancer patients: Factor validity of the Perceived Stress Scale in Iran. *Psychiatric Nursing*, 2(1), 13–22.